

LUNDS
UNIVERSITET

Liberal fredsbyggande och dess påverkan på kvinnors rättigheter

En teoriutvecklande fallstudie över aspekterna demokrati,
jämställdhet och kvinnors rättigheter i Afghanistan

Cornelia Björklund

Mänskliga Rättigheter

Vårterminen 2011

Handledare: Mi Lennhag

Abstract

The belief in the liberal peace and its mechanisms to ensure security, democracy and enhanced rights are very strong at the present, despite numerous studies that contradict this conviction. Since it was part of the American political rhetoric to legitimize the military intervention of Afghanistan in 2001, we can now see a setback for the liberal peacebuilding theory. The situation in the country is not better but actually worse in many places where women, their specific experience and gender identity suggests that the intervention failed to create democracy, equality and enhanced rights for the female population of the country.

The liberal peace theory is criticized from a gender perspective, which aims to develop the scope and validity of statebuilding and nation-building theories. The absence of gender issues and a discourse on women's rights shows that peacebuilding is still in need of new perspectives in order to meet current situations of conflict.

Keywords: liberal peacebuilding, statebuilding, nation-building, gender, democracy, gender equality, women's rights, Afghanistan

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och Frågeställning.....	2
1.2	Avgränsningar	3
1.3	Metod och Material	4
2	Teoretiska utgångspunkter	7
2.1	Den liberala fredsbyggande teorin	7
2.2	Statsbyggande och nationsbyggande.....	8
2.3	Genus som begrepp	9
2.3.1	Genus och nationen	10
2.3.2	Genus och stats- och nationsbyggande.....	10
3	Kvinnors mänskliga rättigheter	12
3.1	Kvinnors rättigheter och situation i Afghanistan	15
4	Analys	17
4.1	Aspekterna demokrati och jämställdhet	17
4.2	Intern kritik mot den liberala fredsteorin	19
4.3	Analys av den interna kritiken utifrån ett genusperspektiv.....	20
5	Slutsats och Diskussion	23
6	Referenser	26

1 Inledning

Demokratins betydelse idag är stor, det finns en enorm tillit i begreppet och dess grundläggande idéer och normer. Då man i exempelvis media tar upp ämnen som fred, stabilitet och säkerhet nämns demokrati som en synonym till dessa. Detta blir även synligt då Nobels fredspris år 2010 tilldelades Liu Xiaobo, en person som bland annat kämpar för centrala mänskliga rättigheter och demokrati i Kina. Även i de aktuella Nordafrikanska revolutionerna kan man se en stark röst och längtan efter demokrati, som att införandet av styrelseskicket och dess normer är en pålitlig väg att vandra för en befolkning vars stat har grundläggande institutionella och människorättsliga problem att tackla. Tron på demokratin är stark, på dess förändrande kraft. Kampen för fred blir tydligt synonymt med kamp för demokrati och tvärtom.

Detta är även tydligt vid den amerikanskt ledda militära interventionen i Afghanistan där man motiverade och rättfärdigade insatsen med att denna skulle kunna införa en liberal fred, demokrati, högre internationell säkerhet (genom att eliminera terroristnätverk) och öka kvinnors rättigheter, status och sociala situation. I arbetet för att bygga en liberal fred innebär begreppet att främja demokrati, marknadsbaserade ekonomiska reformer och olika institutioner som associeras med en modern stat. Dessa ses som drivande faktorer för byggandet av fred.¹ Speciellt att frigöra landets kvinnor och öka deras rättigheter användes i media för att rättfärdiga interventionen och förstärkte en redan stark diskurs kring hur militära interventioner med hjälp av liberalt fredsbyggande, statsbyggande och nationsbyggande kan inrätta en demokratisk stat som ökar de mänskliga rättigheterna och på så vis även kvinnors rättigheter och jämställdhet. Efter tio år har inget av dessa lovord besannats i verkligheten. Afghanistan är idag ett av världens mest korruperade, fattiga och osäkra länder där varken demokrati, fred eller kvinnors rättigheter har förbättrats nämnvärt. Medias information blandar uppgifter om antal döda i självmordsattacker, med Obamas framtida planer på att minska antalet soldater och att inom ett par år lämna landet.

Utifrån dagens nedslående situation, i både Irak och Afghanistan, finns det tydliga tecken på att det behövs nya kritiska förhållningssätt till byggandet av en liberal fred. De aspekter som jag har valt att studera är demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter. Valet av dessa aspekter grundar sig på två utgångspunkter. Den första utgångspunkten grundar sig på den amerikanska politiska retoriken som använde sig av argumentet att frigöra kvinnor och öka deras rättigheter. När detta genom studie av daglig mediainformation och kritiska rapporter från människorättsorganisationer motsäger den intervenerande maktens

¹ Paris, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 3.

intentioner visar detta att interventionen idag kan uppfattas som ett misslyckande. Den andra utgångspunkten grundar sig på att demokrati och jämställdhet är nära sammankopplade begrepp. Graden av demokrati ses öka ett lands jämställdhet mellan kvinnor och män och på så vis även öka kvinnors rättigheter och status.

1.1 Syfte och Frågeställning

Jill Steans är en föreläsare och författare inom områdena genus och internationella relationer. I hennes andra utgåva av boken "Gender and International Relations" ställer hon frågan: "*where are the women in international relations?*".² Inspirerad av denna fråga och utifrån aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter är syftet med min uppsatts att undersöka och visa behovet av en förhöjd betydelse av genus i teoribildningen kring internationella relationer. Detta avser till att utveckla teorier inom internationella relationer. Med utgångspunkt från syftet är min frågeställning:

- Hur påverkar liberalt fredsbyggande kvinnors rättigheter i Afghanistan?

Jag är intresserad av att ta reda på hur olika delar av den liberala fredsteorin påverkar kvinnors rättigheter, status och sociala situation. Studiens fokus ligger på att granska och undersöka genus specifika konsekvenser och effekter av den militära interventionen i Afghanistan. Genom att undersöka genus specifika konsekvenser och effekter sker även en analys av kvinnors roll i processen att bygga nationer.

Studien grundar sig på en analys av de teoretiska begreppen liberalt fredsbyggande, statsbyggande och nationsbyggande. Detta görs genom att analyseras aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter, för att avgränsa och spetsa min frågeställnings undersökningsområde. För att uppfylla mitt syfte görs även en kritisk reflektion hur begrepp, teorier, sanning och kunskap skapas och på så vis utvecklas ett framtida svar på Jill Steans fråga. Detta sker inkluderat i analysen genom användandet av ett genusperspektiv.

Statsbyggande ses som en delkomponent av fredsbyggande. Statsbyggande teorier är på så vis starkt kopplat till både fredsbyggande, demokratifrämjande och skapandet av stabila legitima statliga institutioner. Nationsbyggande däremot menas med stärkandet av befolkningens kollektiva identitet med känsla för nationell särprägel och enighet. Statsbyggande är, enligt liberala statsbyggande teoretiker, ej synonymt med nationsbyggande men ses idag som relaterade.³ Genom studien och analysen utmanas även detta argument med hjälp av fokusering på genus specifika konsekvenser och kvinnors roll i nationsbyggande.

² Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 1.

³ Paris och Sisk, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 15.

1.2 Avgränsningar

Vid användandet av ett genusperspektiv är det svårt att avgränsa sig. Detta då ett genusperspektiv, eller användandet av genuglasögon, strävar efter att se det komplexa och att binda samman olika avseenden till en mångfacetterad verklighet. Aspekter, begrepp och infallsvinklar som skulle berika uppsatsen men som inte kommer att behandlas, trots deras värde för analysen, är exempelvis frågan om kvinnor är mer fredliga än män, säkerhetsperspektiv, kvinnors rätt till utbildning och värdet av att utbilda flickor och kvinnor. Andra aspekter som ej tas upp men som har ett värde är medborgarskap, klass, etnicitet, globalisering, militarism och ekonomiska perspektiv. Trots min avgränsning av begrepp och aspekter kommer dessa att beröras då de naturligt påverkar och berör alla delar av kvinnors liv.

Frågan om kvinnor är mer fredliga än män väljer jag aktivt att inte ta med i min analys. I fredsbyggande teorier är kvinnor och genus som oftast inte inkluderade. Många feministiska fredsaktivister och NGOs tvingas på så vis att använda sig av diskurser kring kvinnors inneboende fredlighet och vad inkludering av kvinnor kan medföra för positiva effekter. Jag är här normativ i min ansats, jag kommer inte att ifrågasätta om kvinnor ska vara en del i den stats- och fredsbyggande processen, utan jag anser att det är självklart. Detta grundar jag på ett människorättsperspektiv, alla människor har lika rättigheter i egenskap av att vara människa. Detta går tillika hand i hand med den demokratiska normen, att alla har lika rösträtt, som den liberala fredsteorin representerar.

I Afghanistan är det uppenbart att det finns säkerhetsproblem, med eller utan ett genusperspektiv. Ett genusperspektiv visar hur kvinnors säkerhet är minimal, då de utsätts för kidnappningar, våldtäkter, mord på kvinnor som rör sig i det offentliga rummet utanför hemmet, journalister, politiker, poliser, lärare och flickor på väg till skolan.⁴ En analys av Afghanistan som fall är i princip omöjligt att utföra utan att beröra begreppet säkerhet. Detta är jag medveten om men jag försöker aktivt att inte fokusera på denna aspekt.

Det finns mycket information om vad utbildning för kvinnor gör för att öka deras status, sociala situation och rättigheter. I fredsbyggande och nationsbyggande projekt står ofta kvinnors rätt till utbildning och byggandet av skolor för blandade klasser eller flickskolor i centrum.⁵ Mitt val att fokusera på ökandet av kvinnors politiska makt inom demokrati beror på uttrycket ”*women speak as women*”,⁶ delvis män kan inte tala för kvinnor och representera kvinnors intressen. Om jämställda institutioner ska byggas krävs det att kvinnor är delaktiga i politiska beslut så att skolan kan ge lika möjligheter till flickor som pojkar. Dock är jag medveten om att problematiken är interaktivt; om det finns

⁴ Exempelvis se Benard, *Nation-building and Women*, s20-25, 33, 35 och HRW-rapport, “*Killing you is a very easy thing for us*”, 2003, ex s 10, 13, 24-28, 72-74, 77, 79-82.

⁵ Exempelvis se Benard, *Nation-building and Women*, s 99-100.

⁶ Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 118.

kvinnliga politiker kan de arbeta för att öka undervisningen för flickor samtidigt som det krävs utbildade flickor och kvinnor för att dessa ska kunna arbeta som beslutsfattare och kunna möta män på ett intellektuellt plan. Kvinnors och flickors utbildning blir på så vis viktiga delar av att bygga demokratiska och jämställda institutioner.

1.3 Metod och Material

För att svara på min frågeställning och uppfylla uppsatsens syfte använder jag mig av ett kritiskt genusperspektiv. Då mitt syfte skapar möjlighet för att utveckla teorier inom internationella relationer har jag valt en teoriutvecklande och teorikritisk metod för att pröva, kritisera och utveckla den liberala fredsbyggande teorin. Teorell och Svensson beskriver hur teoriutvecklande och teorikritiska metoder inte utesluter varandra utan kompletterar varandra och gör metoderna genomförbara.⁷

Mitt förhållningssätt till ett genusperspektiv är att jag uppfattar det som ett samhällskritiskt analytiskt verktyg. Genusperspektiv eller användandet av ”genusglasögon” innebär att man gör en feministisk analys. Genusglasögonen kan användas för att utmana dominerande uppfattningar om vad som är betydelsefullt och vad som inte är det, eller vilka angelägenheter som är centralt och marginellt i internationella relationer. En kompletterande och förklarande bild av ”verkligheten” kan skapas. Att använda genusglasögon betyder även att fokusera på genus som en specifik form av maktrelation och att upptäcka på vilka sätt som genus är centralt för förståelsen av internationella processer. Genusglasögon fokuserar även på vardagliga erfarenheter och upplevelser av ”kvinnor som kvinnor” och uppmärksammar konsekvenserna av deras ojämlika sociala position.⁸ Då syftet för min uppsats är att undersöka behovet av en förhöjd betydelse av genus i teoribildningen kring internationella relationer, ger ett kritiskt genusperspektiv mig dessa verktyg.

Som en del av min metod använder jag kvalitativ textanalys för att analysera mitt material. Metoden används så att bearbetning av texter, som vetenskapliga artiklar och empiri, kan synliggöra bakomliggande faktorer och strukturer och förstås utifrån frågeställningen som riktas mot materialet.

Fallet Afghanistan använder jag mig som en illustrativ fallstudie. Genom denna belyser och kritisera jag den liberala fredsbyggande teorin och på så vis är fallstudien teoretiskt styrd.⁹ På grund av att uppsatsens är så teoretiskt utformad har jag valt att inte göra en jämförande fallstudie, för att minska abstraktionsnivån.¹⁰ Bjereld beskriver även att användandet av en fallstudie är

⁷ Teorell och Svensson, *Att fråga och att svara*, s 52.

⁸ Steans, *Gender and International Relations*, s 2-5.

⁹ Teorell och Svensson, *Att fråga och att svara*, 236, 239.

¹⁰ Teorell och Svensson, *Att fråga och att svara*, s 46.

värdefullt då man vill utvidga teorins giltighetsområde eller förfina dess mekanismer,¹¹ vilket stämmer väl överens med mitt syfte. Dock hade en jämförande fallstudie, exempelvis med fallet Irak, kunnat öka möjligheterna för generalisering.

Kvinnors rättigheter, status och sociala situation är svår att mäta. Detta då det finns otillräcklig information om läget innan interventionen och i dagens läge har de olika aktörerna svårt att samarbeta och dela information mellan sig. Delvis är det svårt att uppskatta hur ansträngningarna att genomföra ett liberalt fredsbyggande har påverkat kvinnors rättigheter i Afghanistan. På så vis blir det svårt att i detalj svara på min frågeställning. Dock är det material som kommer från olika människorättsorganisationer väldigt entydiga, innehållets tyngd i de båda rapporterna visar på ett i princip oförändrat läge för kvinnors situation, roll och mänskliga rättigheter i Afghanistan. Den empiri som jag har valt är två rapporter från Human Rights Watch. Organisationen har gett ut två omfattande rapporter om kvinnors situation i Afghanistan. Den första kom ut år 2003 och den andra år 2009. Valet av just dessa två rapporter är på grund av deras omfattning och tidsintervall då den första är publicerad två år efter USAs intervention och den andra närmare nutid, åtta år efter interventionen, vilket ger ett tidsperspektiv. Den första rapporten från 2003 heter "Killing you is a very easy thing for us": Human Rights Abuses in Southeast Afghanistan. Den andra rapporten från 2009 heter "We Have the Promise of the World" – Women's Rights in Afghanistan.

De teoretiska källorna är uppdelade i tre kategorier. Den första gäller material om den liberala fredsbyggande teorin, som även inkluderar material om statsbyggande och nya perspektiv och dilemman inom dessa områden. Här har jag valt författare som både är ledande inom sitt område men som även i sina teoretiska analyser kritiserar den liberala fredsbyggande teorin. Dessa är Roland Paris, Oliver P. Richmond, Timothy D. Sisk och Edward Newman. Den andra kategorin innefattar författare och genusvetare som är specialiserade på områden som nationsbyggande och relationen mellan genus och nationen. Dessa är Nira Yuval-Davis och Cheryl Benard. Båda ligger även till grund för en mer allomfattande bild av genus i internationella relationer men som främst byggs på Jill Steans böcker. Den tredje kategorin innehåller vetenskapliga artiklar som rör ämnen som nationsbyggande, religion, kvinnors politiska deltagande, jämställdhet, demokrati, fredsbyggande och kvinnors rättigheter. Här använder jag främst artikeln av Mary Caprioli.

Riskerna med valet av metoder som främst är teoretiskt vinklade är att det ger en allt för abstrakt analys som inte är tillräckligt förankrad i det empiriska materialet. Denna farhåga grundar sig även i att det empiriska materialet kan ses som otillräckligt där förstahandskällorna kan vara manipulerade eller informationen är rykten. Dock motsägs detta av den samstämmiga bild av kvinnors situation som de båda rapporterna ger. Utifrån min bedömning visar främst rapporterna att situationen inte har blivit bättre, utan i många fall sämre för kvinnor. Riskerna med ett kritiskt genusperspektiv uppfattar jag som att

¹¹ Bjereld, *Varför vetenskap?*, s 86.

alternativa förklaringar går om intet, att man blir för fokuserad på genus, maktrelationer, patriarkatet, inkludering, exkludering och identiteter så att andra aspekter blir förbisedda. På grund av detta väljer jag att främst utgå från den kritik som författarna till litteraturen om liberalt fredsbyggande och statsbyggande riktar mot den liberala fredsbyggande teorin.

Uppsatsens upplägg börjar med en redogörelse för de teoretiska utgångspunkterna, den liberala fredsbyggande teorin, stats- och nationsbyggande och en kort genomgång av begreppet genus. Valet av att lägga de teoretiska utgångspunkterna före empirin är grundat på Bjerelds synpunkt att man oftast lägger fram teorin innan empirin för att sedan kunna diskutera den utmaning som empirin ställer teorin och den förklaringskraft som teorin har gentemot empirin. På så vis sporrar utvecklingen av teorierna.¹² Därefter appliceras aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter i själva analysen för att på så vis kritisera den liberala fredsteorin utifrån ett genusperspektiv. I analysen görs kopplingar till empirin och fallstudien Afghanistan för att illustrera det teoretiska resonemanget och sänka abstraktionsnivån. Till sist avslutas uppsatsen med en redogörelse för de slutsatser jag har kommit fram till och en diskussion kring dessa.

¹² Bjereld, *Varför vetenskap?*, s 26-27.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenterar jag mina teoretiska utgångspunkter. Dessa är begreppen liberalt fredsbyggande, statsbyggande och nationsbyggande. För att uppfylla uppsatsen syfte, att undersöka och visa behovet av en förhöjd betydelse av genus i teoribildningen kring internationella relationer, introducerar jag även begreppet genus.

2.1 Den liberala fredsbyggande teorin

Enligt Roland Paris definieras liberalt fredsbyggande som byggandet av fred genom främjandet av demokrati, marknadsbaserade ekonomiska reformer och främjandet av olika andra institutioner som associeras med en modern stat. Dessa ses som drivande krafter för att bygga fred. En klarare definition av begreppet fredsbyggande lyder att fredsbyggande operationer är att bygga stabila länder som precis kommer från perioder av interna konflikter och krig, med hjälp av en eller flera externa aktörer. Förståelsen av fred grundar sig på stater och styrande institutioner. Den liberala freden bygger på teorin att liberala samhällen är mer fredliga mot sin egen befolkning, mot sina grannländer och internationellt. Detta kan ses grundas på antagandet om den demokratiska freden som grundläggande menar att demokratiska länder inte går i krig mot varandra och behandlar sin befolkning med respekt. Grundtesen har ifrågasatts och motbevisats men tanken om en fredlig och demokratiskt stat lever kvar och människor över hela världen strävar efter att uppnå det demokratiska styrelseskicket.¹³

Det finns en kraftig skillnad mellan fredsbyggande på internationell nivå och på lokal nivå. I praktiken används ofta en top-down metod där man som intervenerande aktör väljer att arbeta med politiska aktörer, politiska extremister eller grupper som har tagit makten. Detta resulterar i att man inte går inför ett bottom-down perspektiv, ett förhållningssätt där man väljer att arbeta med mer regionala och lokala aktörer från civilsamhället.¹⁴ Newman uttrycker i inledningen att fredsbyggande ofta ses som liberal och att den ska lösa de underliggande krafterna till konflikten men att den i verkligheten i stället arbetar för att skapa internationell stabilitet och arbeta utifrån den nya säkerhetsagendan. Att bygga liberal demokrati kan kräva djupa förändringar i samhället och skapa

¹³ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 3, 11, 13-14, 37, 56; de la Rey och McKay, *Peacebuilding as a Gendered Process*, s 141-143; Ullah, *Gender and Liberal Democracy*, s 68-70.

¹⁴ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 3, 11, 13-14, 37, 56.

motstånd, och på så vis kan denna process ses som kontroversiell och att den i stället för att skapa fred och demokrati applicerar en extern hegemonisk agenda.¹⁵

2.2 Statsbyggande och nationsbyggande

Då de fredsbyggande organen började betona byggandet och stärkandet av legitima, kapabla, autonoma statliga institutioner utvecklades detta till statsbyggande. Idag uppfattas ett av de största hoten mot internationell fred som svaga, sönderfallande stater. Detta är en av anledningarna till att statsbyggande ses som en viktig aspekt och delkomponent av fredsbyggande. Viktigt är att de båda begreppen inte är synonymer. Statsbyggande ses på så vis som en mer kritisk allomfattande strategi och moraliskt nödvändig för att skapa uppmärksamhet i att stärka eller bygga effektiva och legitima statliga institutioner som ett element av fredsbyggande.¹⁶ Då dagens analyser ofta associerar fredsbyggande med statsbyggande sammansmälter de, både i teorin och i praktiken, vilket skapar nya motsättningar och debatter. Det som utmärker statsbyggande teorier är att de tillvägagångssätt och metoder som de förespråkar för fredsbyggande är baserat på erkännandet att uppnå säkerhet och utveckling.¹⁷

Detta gör att många analytiker från teorier grundade på säkerhet och politik beskriver fredsbyggande som stats- och nationsbyggande. En nation ses som en produkt av sociala, kulturella, historiska och politiska faktorer som smälter samman till en lokal identitet. Nationsbyggande är kontroversiellt på grund av ett antal orsaker. Idén att en extern aktör är involverad i uppbyggandet av en "nation" är motsättande för de flesta empiriska och teoretiska perspektiv av vad en nation innebär och hur den uppstår. Statsbyggande uppfattas som i högre grad genomförbart och livskraftigt då det grundar sig på mer objektiva uppfattningar. Problematiken ligger i att det finns kraftfulla externa aktörer vilket kan skapa en känsla av en ny form av imperialism, där farorna är exempelvis att det skapas ett beroende av utländska aktörer och resurser. Frågor utvecklas kring hur internationella organ kan genomföra statsbyggande och samtidigt respektera lokala traditioner och förväntningar på de politiska, sociala och ekonomiska planerna.¹⁸

För att betona så är statsbyggande ej synonymt med nationsbyggande, trots att de är relaterade. Statsbyggande fokuserar på byggandet av offentliga institutioner, statsapparaten, domstolar, rättsväsende, lagar och byråkrati. Nationsbyggande betyder metoder i stärkandet av en befolknings kollektiva identitet där man inkluderar dess känsla för nationell särprägel och enighet.¹⁹

¹⁵ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 14-15, 42.

¹⁶ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 9-10; Paris, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 1, 14.

¹⁷ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 29; Paris, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 1-2.

¹⁸ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 29-30; Paris, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 3.

¹⁹ Paris, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 14-15.

2.3 Genus som begrepp

Genus beskriver den sociala relation som existerar mellan män och kvinnor. Denna relation är konstruerad och detta skapar sociala normer som bestämmer hur män och kvinnor ska vara, vad det innebär att vara kvinna och man. Genus menas dock inte vad män och kvinnor är biologiskt, utan till den ideologisk och materiella relationen som existerar mellan dem. Termerna maskulin och feminin beskriver inte naturliga egenskaper, utan är termer för genus. I alla samhällen och alla kulturer finns det speciella känslomässiga och psykologiska egenskaper som främst hålls som manliga eller kvinnliga. Män och kvinnor ses som motpoler, som dikotomier och dessa konstrueras i den sociala sfären och utgår från de biologiska skillnaderna mellan män och kvinnor, mellan könen. Dessa skillnader bestäms biologiskt, socialt eller genom en kombination mellan dessa två. Skillnaderna som konstrueras i den sociala sfären bygger på motpolerna privat och offentligt eller på natur och civilisation/kultur. Kvinnor identifieras med det privata och naturen och män med det offentliga och det civiliserade och kulturella. Utifrån detta slutar kvinnor i en underlägsen symbolisk position där hon exkluderas från det civiliserade offentliga politiska rummet och får på så vis ett mindre socialt värde än män och har inte längre makt över att påverka beslut som tas i det offentliga rummet. Kvinnors förtryck är en naturlig och integrerad del av sociala relationer när det gäller distribution av makt och materiella resurser i samhället. Roller som identifierades med manliga egenskaper och män ansågs i högre grad vara viktigare och förtjänade större sociala belöningar än roller som identifierades med kvinnor. Mäns och kvinnors status i samhället blir på så vis inte jämlik. Idéer om genus används för att rättfärdiga ojämlik behandling och ger på så vis upphov till ett viktigt ideologisk rättfärdigande för en specifik form av social ojämlikhet.²⁰

Patriarkatet, i den privata sfären, hemmet, gör så att männen har rätt att bestämma över sina kvinnor. Patriarkatet rör frågor om exkludering och inkludering där det skapas identiteter som innebär gränser mellan jag och andra. Detta har sedan utvecklats till att gälla exkludering och inkludering i alla delar av samhället där in- och utgrupper skapas. Patriarkatet kan ses om system som institutionaliserar manlig kontroll över kvinnor där denna manliga dominans arbetas in i strukturer, i rutiner och praktiska utföranden. Staten i sig själv ska ses som en patriarkal makt.²¹ Att fokusera på kvinnors liv ger viktig kunskap och insyn i många samtida och moderna globala problem.

Män har på så vis makt att skapa och tolka verkligheten och att konstruera teorier, nyckelbegrepp och idéer som ses naturliga och självklara. Till exempel konstrueras kvinnor socialt in i föreställningen att de är underlägsna män, då det är män som har konstruerat denna verklighet och föreställning. Kvinnor är inte de passiva offren som de ofta traditionellt har framställts som, faktum är att de har

²⁰ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s 5-9; Steans, *Gender and International Relations*, s 4, 6-7, 9-13.

²¹ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s 5-9; Steans, *Gender and International Relations*, s 4, 6-7, 9-13.

ignoreras och osynliggjorts. Kvinnors arbete, politiskt och ekonomiskt, är ett enormt bidrag till vår globala värld.²²

2.3.1 Genus och nationen

Nationen ses som en inbillad, föreställd gemenskap där den på så vis delar upp världen i vi och dem, vi som tillhör nationen och de andra som inte gör det och på så vis inte är medborgare och har inte lika rättigheter som vi. Nira Yuval-Davis grundtes är ”*women as 'bearers of collectives'*” vilket belyser huvudargumentet att konstruktionen av nationstillhörighet oftast involverar specifika uppfattningar om manlighet och kvinnlighet. Nationen blir här en föreställd gemenskap som skapar gränsvakter för vem som inkluderas och vem som exkluderas inom ramen för nationen. Kvinnor tillsätts rollen som symboliska gränsvakter och förkroppsligar gemenskapen samtidigt som de även återskapar dess kultur, gemenskap, historia och tillhörighet. De flesta av de stora teoretiska bildningarna om nationer och nationalism har ignorerat genus och ser det som irrelevant. Motargumentet som Yuval-Davis lägger fram är att man kan inte förstå den offentliga sfären utan den privata. Kollektivet, den inbillade gemenskapen påverkar attityder, normer och idéer som rör sig vidare i samhället, till statens gränser och kärna. Då kvinnor konstrueras som den kulturella symbolen för kollektivet, dess gränser och blir bärare och väktare av kollektivets ”heder”, färgar dessa mönster av sig. Samtidigt har inte staten alltid full kontroll över utvecklingen och skapandet av ideologier och institutioner som berör mänskliga rättigheter. Vilket betyder att konstruktionen av medborgliga rättigheter står nationen för, medan oftast återstår det för staten att genomföra dem.²³

2.3.2 Genus och stats- och nationsbyggande

Kvinnor är grundläggande för nationens konstruktion och reproduktion då olika genusperspektiv beskriver relationen mellan män, kvinnor och nationen och dess kontinuerliga återskapning. Det ultimata målet för nationsbyggande utifrån ett genusperspektiv är att etablera rättvisa, demokrati och jämlika samhällen där kvinnors mänskliga rättigheter respekteras. Utifrån detta genusperspektiv menas att det långsiktiga hoppet om fred i landet beror till stor del på kvinnors roll i samhället och stärkandet av deras rättigheter, status och sociala situation. Uttalandet att ”*we'll adress women's issues after we get the place secure*” lägger ytterligare vikt på Eric Cohens uttalande att: ”*talking about women without talking about men is like clapping hands with one hand only*”. Detta uttryck förstärker även uppfattningen att då det inte går att klappa händerna med en hand, då går det inte att bygga en nation och en fredlig sådan utan att inkludera både

²² Steans, *Gender and International Relations*, s 2, 9.

²³ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s ix, 1-2, 15, 19, 67, 91.

män som kvinnor. Dock försöker nationsbyggande insatser alltför ofta att installera sociala strukturer som inte går hand i hand med de traditioner och sedvänjor som finns i landet. Dessa krockar ofta med kvinnors rättigheter och balansen mellan kvinnors rättigheter och landets kulturella rättigheter väger fram och tillbaka på vågskålen. Det krävs information om dessa för att kunna integrera dem med internationella normer som kvinnors rättigheter.²⁴ Detta belyses speciellt då kvinnor har en viktig roll i kulturell förändring och modernitet, två aspekter av nationsbyggande. I stället för att ses som symboler för förändring, konstrueras kvinnor in i rollen som bärare av traditioner. Att kvinnor följer traditioner som förtrycker dem ses som att dessa traditioner skyddas, att kvinnorna skyddas och säkerställer den nationella kulturella essensen, kärnan.²⁵

Staten ses av genusvetare och feminister som en dynamisk enhet som skapas och återskapas och där statsbyggande på så vis blir en dynamisk process. Genus är djupt inblandat i skapandet av politiska rum, skapandet av identiteter och avgränsningen av samhällets gränser i det praktiska statsbyggande projektet. Genusvetare menar att i processer av statsbyggande innebär dessa en institutionalisering av skillnader mellan könen. Kvinnor kontrolleras utifrån olika avgränsningar av identiteter. Staten är inblandad i regleringen av vad som ofta ses som "privata" beslut, exempelvis äktenskap och barns juridiska status. På så vis utformas och återges det nationella samhällets gränser.²⁶ Den dynamiska processen att skapa staten innebär även att nya möjligheter ges för att skapa identiteter utifrån internationella normer rörande kvinnors rättigheter.

Jill Steans visar även på problem som uppkommer i statsbyggande projekt då staten står i centrum. När detta sker i internationella relationer skapas gränser mellan det inhemska (innanför) och det internationella (utanför) och mellan privat och offentligt. När dessa genusrelaterade gränser är dragna blir relationen mellan könen i den privata sfären osynliga. På så vis elimineras kvinnor från den rådande definitioner av politisk aktör då hon inte rör sig i det offentliga rummet som staten innefattar. Detta skapar en verklighet där den politiska aktören i en stat är manlig, vilket osynliggör kvinnor.²⁷ På så vis ser man inte heller betydelsen av begreppet nation och hur den påverkar andra delar av samhället, då den privata sfären har eliminerats från vår tolkningsram av verkligheten.

²⁴ Benard, *Nation-building and Women*, s 3, 9, 14, 35; Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s ix, 3.

²⁵ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s 61.

²⁶ Steans, *Gender and International Relations*, 2 ed, s 33, 38-39.

²⁷ Steans, *Gender and International Relations*, 2 ed, s 25.

3 Kvinnors mänskliga rättigheter

Kvinnors mänskliga rättigheter är en okränkbar, nödvändig och odelbar del av de universella mänskliga rättigheterna. På så vis förtydligas titeln av detta kapitel, kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Detta baseras på principerna om icke-diskriminering, jämlikhet, odelbarhet och universalitet.²⁸ Både historiskt och i dagens läge kan kvinnor ses vara dubbelt utsatta; delvis utsätts de för diskriminering utifrån deras kön och delvis utsätts de för samma kränkningar och brott mot deras mänskliga rättigheter som män utsätts för. Vad som enar kvinnor över hela världen är dock både deras sårbarhet för kränkningar av deras mänskliga rättigheter och många kvinnors engagerande insatser och kamp för att kräva dessa rättigheter.²⁹

Folkrättens utveckling som berör kvinnors rättigheter har gått från att prata om kvinnors behov och roller till att idag fokusera och behandla kvinnors rättigheter.³⁰ De folkrättsliga dokument som främst berör kvinnors rättigheter är The Universal Declaration of Human Rights (UDHR), The Convention on the Elimination of All Form of Discrimination Against Women (CEDAW) från 1979, och The Declaration on the Elimination of Violence Against Women (DEVAW) från 1993. Resolution 1325 är i sig själv och för uppsatsen unik i det avseende att den erkänner vikten av att inkludera kvinnor i fredsbyggandeprocesser. Utöver dessa dokument tillkommer FN-stadgan, diverse resolutioner och deklARATIONER så som The Beijing Declaration and Platform for Action (BDPfA) som utvecklats under cirka 15 år i olika etapper. Folkrättsliga dokument som berör och riktas mot kvinnors rättigheter är nödvändiga då det skydd som kvinnor åtnjuter i form av folkrättsliga dokument som vänder sig till mänskliga rättigheter inte är tillräckliga för att adressera kvinnors specifika behov och ställning. Då UDHR fastställer att mänskliga rättigheter ska gälla för alla människor lika oavsett skillnader så som ras, färg, kön, språk, etnicitet, religion, ålder eller annan status behövs det verktyg för både kvinnor, män, olika aktörer, regeringar och organisationer för att kunna se kvinnors rättigheter och stärka dessa. De folkrättsliga verktygen riktar sig mot kvinnors rättigheter inom politiska, kulturella, ekonomiska och sociala sfärer. CEDAW speciellt riktar sig mot och fastställer kvinnors rättigheter inom familjen och den privata sfären, familjen är central för texter i folkrätten. Då kvinnor främst rör sig i den privata sfären gör detta att konventionen erkänner kvinnors rättigheter och specifika behov inom den sfär där de främst befinner sig. Många

²⁸ Amnesty, *Beijing +15*, s 3; Amnesty, *Women's Human Rights: A fact Sheet*; Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s 37.

²⁹ Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*; Amnesty, *Beijing +15*, s 2.

³⁰ Steans, *Gender and International Relations*, s 123.

stater har vägrat att skriva på och ratificera konventioner och folkrättsliga dokument som belyser kvinnors rättigheter och utsatta position, eller så väljer de att ratificera men vidtar inga steg för att genomföra åtgärderna. Dokumentens betydelse ignoreras på så vis systematiskt. Idag har 185 länder ratificerat CEDAW medan exempelvis USA är ett av de länder som ej har gjort detta, vilket kan tyckas motsätta den politiska retoriken att intervensera i Afghanistan för att frigöra landets kvinnor och öka deras rättigheter.³¹

Kapitlets titel är både fundamentalt och revolutionerande då kvinnor öppet har exkluderats från konceptet mänskliga rättigheter. På grund av att kvinnor traditionellt har förpassats till den privata sfären och haft en underordnad status i samhället har de i allmänhet exkluderats från definitioner och tolkningar av mänskliga rättigheter. Kränkningar av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter och deras erfarenheter har systematiskt ignorerats. Deras utsatthet kan illustreras med många exempel; några av dem är att kvinnor och flickor främst utgör krigets offer, de utgör den största delen av flyktingar och handikappade och de flesta av världens fattiga är kvinnor och barn. Då kvinnor fortsätts att diskrimineras och osynliggöras kan dessa människorättskränkningar fortgå och då de ofta begås inom familjen ses de som privata ärenden som staten ej har rätt att ingripa i. Detta skickar en tydlig bild av att kränkningar mot kvinnor är tolererade och till och med uppmuntrade. Kränkningar av kvinnors rättigheter rättfärdigas ofta utifrån kulturella ritualer, seder och normer. Det finns en uppenbar paradox mellan kvinnors rättigheter och kulturella rättigheter där familjerelationer och kulturella traditioner måste utmanas.³²

Sättet som kvinnor utsätts för och upplever kränkningar av sina mänskliga rättigheter är unikt för dem. Detta grundar sig på antagandet att alla människor har samma erfarenheter och behov, vilket skapar en komplex problematik för kvinnor. Aspekter som hedersrelaterat våld, barnäktenskap, tvångs gifte, mödradödlighet, högre utsatthet för HIV-infektion, osäkra aborter, brist på säkra transporter och säker skolgång, skolor och skolmedel för flickor, brist på kontroll över viktiga beslut i kvinnors liv och juridisk diskriminering påverkar kvinnor direkt negativt. Exempelvis skapar juridisk diskriminering att kvinnor inte får vårdnad om sina barn, att de inte får skilja sig, att de inte får gå från sina män om de utsätter dem för våld eller att avsaknaden av juridiska medel tillåter våld mot kvinnor i hemmet. Mänskliga rättigheters universalitet ifrågasätts ytterligare då feminister och genusvetare har samlat på kvinnors vittnesskildringar från krig och konflikter vilket ger andra och nya perspektiv på dessa händelser. Vid konflikter och krig är kvinnor extra utsatta för olika former av våld, både av fiendens trupper och av de egna som familjemedlemmar, den egna polisen och soldater och regeringsrepresentanter. Dessa våldsdåd är exempelvis trafficking, våldtäkter, kidnappningar, prostitution och våld i flyktingläger där exempelvis sexuellt våld

³¹ Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*; UDHR; CEDAW; DEVAW; Steans, *Gender and International Relations*, s 123; www.humanrights.gov.se.

³² Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*; Steans, *Gender and International Relations*, s 124; Amnesty, *Beijing +15*, s 3-4; Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 115.

skapar social stigma för både kvinnan, hennes familj och samhället i stort. Efter det formella upphörande av oroligheter är det kvinnor som bär bördan att plocka upp bitarna och de lämnas med uppgiften att återbygga samhällen samtidigt som de utsätts för diskriminering, våld och kränkningar av sina rättigheter och friheter. Utifrån kvinnors erfarenhet vet man att krig inte slutar när ett fredsavtal skrivs under.³³

Amnesty menar att kränkningar och diskriminering av kvinnor är en global kultur. Över världen tjänar kvinnor mindre än män, de äger mindre egendom, de har i mindre utsträckning tillgång till utbildning, hälsovård, bostäder och arbete. Yuval-Davis förklarar en del av denna korrelation med exemplet att då kvinnor saknar officiell rätt att gå utanför hemmet resulterar detta i att de ej kan utbilda sig, ej skaffa sig kunskap, ej arbeta, ej äga egendom och ej söka hälsovård eller juridisk hjälp. Civila rättigheter har på så vis fått en mer ekonomisk natur som påverkar alla delar av en kvinnas liv.³⁴

Staten har ett ansvar gentemot kvinnor, att respektera, skydda och uppfylla deras mänskliga rättigheter. Detta oberoende om kränkningarna och diskrimineringen sker i det offentliga eller det privata rummet eller om det utförs av statliga eller ickestatliga aktörer, så som familjemedlemmar och NGO-arbetare. Alla regeringar är på så vis skyldiga att upprätthålla varje individs mänskliga rättigheter på lika villkor. För att detta ska vara möjligt måste stater erkänna de unika sammanhang och erfarenheter som kvinnor upplever.³⁵

Där kvinnor deltar i det offentliga livet innebär detta dock ofta att de inte har tillgång till faktisk beslutsfattande. Amnesty menar att stater måste arbeta aktivt för att ge kvinnor lika möjlighet att delta fullt ut i olika maktstrukturer och beslutsfattande. Människorättsdiskursen kan ses som ett effektivt politiskt verktyg för att utmana diskriminering, nationella och kulturella kontexter. De kvinnor som aktivt engagerar sig och står upp för mänskliga rättigheter, särskilt för kvinnors rättigheter, blir ofta mål för könsspecifika former av diskriminering och våld för att avskräcka andra kvinnor att delta i det offentliga livet. Detta gör att skyddet och främjandet av både kvinnliga och manliga människorättsförsvarare och det arbete som de utgör är avgörande,³⁶ vilket kan relateras till den liberala fredsbyggande teorins mål att skapa demokrati och på så vis jämställdhet.

³³ Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*; Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 58; Amnesty, *Beijing +15*, s 3-6, 8.

³⁴ Yuval-Davis, *Gender and Nation*, s 85.

³⁵ Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*.

³⁶ Amnesty, *Beijing +15*, s 9; Amnesty, *Women's Human Rights: A Fact Sheet*; Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 106.

3.1 Kvinnors rättigheter och situation i Afghanistan

Resolution 1868 antogs den 23 mars år 2003 och den belyser det speciella skydd och främjande av kvinnors mänskliga rättigheter i Afghanistan som de bör åtnjuta. Kvinnors situation i landet förblir dyster även efter den militära interventionen, som rättfärdigats med att den ska frigöra landets kvinnor och öka deras rättigheter. Den diskriminering och de kränkningar som kvinnor utsätts för i olika delar av världen kan alla ses representerade i Afghanistan. De rapporter som Human Rights Watch har sammanställt är båda väldigt talande och omfattande gällande kvinnors nedslående situation. Även sammanställningen av Cheryl Benard om nationsbyggande och kvinnors roll och situation i landet visar på samma riktning och innehåll i informationen. Alla berör hur kvinnor och flickor idag utsätts för allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter. Däribland våld i hemmet, kidnappningar och våldtäkt av krigsherrar, väpnade individer, poliser, människohandel, tvångsgifte, barnäktenskap, den otillräckliga tillgången av rättvisa och juridiska medel och diskriminering inom polis- och rättsväsendet och attacker på kvinnor i det offentliga livet, så som journalister, poliser, politiker och lärare. Listan kan göras oändlig. Det har gjorts vissa framsteg i respekten för kvinnors rättigheter sedan talibanerna drevs bort från makten, särskilt genom inrättandet av ministeriet för kvinnofrågor, the Ministry for Women's Affairs, the National Action Plan for the Women of Afghanistan (NAPWA) och en konstitution som ger kvinnor samma status som män. Detta ger dem en högre och förbättrad tillgång till utbildning och representation av kvinnor i parlamentet.³⁷

Trots vissa framsteg finns det fortfarande många och grundläggande problem. Rådande kulturella attityder och samhällliga koder, åberopas i namn av tradition och religion och används som motivering för att förneka kvinnors möjlighet att åtnjuta samma grundläggande rättigheter som män. De kvinnliga människorättsförsvare som vågar utmana afghanska kvinnors status och arbeta för att främja mänskliga rättigheter genom att rapportera om övergrepp av lokala krigsherrar, öka medvetenheten om barn- och tvångsäktenskap och erbjuda utbildningsprogram och familjeplaneringstjänster, utsätts i regel för dagliga hot och attacker. Dessa hot kommer särskilt från kraftfulla element i samhället, några av dem medlemmar i regeringen, andra allierade med talibanerna och andra regeringsfientliga styrkor. På grund av detta har de som inte dödsats, flytt landet, eller så gömmer de sig och lever under ständiga hot.³⁸

Rapporterna från Human Rights Watch har gemensamt att de menar att de steg som tagits mot en ökning av kvinnors rättigheter är både små och svaga.

³⁷ Amnesty, *Beijing +15*, s 6-7; Human Rights Watch, *Killing you is a very easy thing for us*, s 10-15, 24-28, 73-80, 84-88; Human Rights Watch, *We have the Promise of the World*, s 3-10, 32, 34, 42-43, 46, 49-52; Benard, *Nation-building and Women*, s 16-17, 20-27.

³⁸ Amnesty, *Beijing +15*, s 7; Human Rights Watch, *We have the Promise of the World*, s 6, 8, 10, 16, 21-28, 34-36, 56, 62, 71; Human Rights Watch, *Killing you is a very easy thing for us*, s 10-13, 55-58, 70-71; ; Benard, *Nation-building and Women*, s 20-22.

Utmaningarna i landet är enorma och trenden i många delar av landet är klart negativ.³⁹ Grupper i det afghanska civila samhället, i synnerhet kvinnogrupper, har uttryckt allvarliga bekymmer om utsikterna för mänskliga rättigheter i landet, då den Afghanska regering och dess internationella partners försöker förena och återanpassa så kallade moderata elementen utifrån talibanernas styre. Idag har Talibanerna kontroll över stora delar av landsbygden där de kraftigt inskränker kvinnors och flickors rättigheter.⁴⁰

Regeringens ignorans och återkommande misslyckande att öka kvinnors säkerhet, stärka deras rättigheter och ställa de skyldiga inför rätta är återkommande, både i rapporten från 2003 och i den från 2009. Kvinnor prioriteras inte av regeringen eller internationella aktörer och donatorer, arbetet för kvinnor är enbart skrivet på ett papper och det översätts inte i praktiken. Själv mord bland kvinnor är väldigt vanligt och kan ses som ett direkt misslyckande av regeringen att tillgodose kvinnor deras rättigheter. Hot om fängelsestraff används även för att tillrättvisa och att kuva kvinnor som anses vara alltför självständiga. Många av problemen bottnar i säkerhetsfrågor, eller i den ibland totala osäkerheten som kvinnor lever i. En del av detta problem visar att stora delar av samhället ser det våld och de kränkningar som kvinnor utsätts för som legitima. Domare, poliser och regeringsanställda ses förkroppsliga och reflektera många av de normer och attityder som återfinns i resterande delar av samhället; kvinnohatet är genomgripande och ses som förankrat i kulturella normer och därigenom legitimt.⁴¹ Detta återspeglas i aspekter som grundas i kränkningar av kvinnors mänskliga rättigheter.

En afghansk kvinna uttrycker att den militära interventionen var kosmetisk och att den inte hanterar hur konservativt Afghanistan egentligen är. Human Rights Watch beskriver i den sista rapporten hur *"The plight of women is directly connected to far deeper problems in the Afghan political system. This includes the growing weakness of the government, which has led to an overreliance on fundamentalist and conservative factions [...] the corruption"*.⁴² Kvinnors ställning, sociala status och dagliga liv är bevis på att det internationella samfundet, internationella aktörer, organisationer och donatorer måste anpassa sig till den verklighet som råder i Afghanistan.

³⁹ Human Rights Watch, *We have the Promise of the World*, s 2, 4-5, 75; Human Rights Watch, *Killing you is a very easy thing for us*, s 10-15.

⁴⁰ Amnesty, *Beijing +15*, s 7.

⁴¹ Human Rights Watch, *We have the Promise of the World*, s 5, 6, 10, 62, 71; Human Rights Watch, *Killing you is a very easy thing for us*, s 10-13, 71-72, 82; ; Benard, *Nation-building and Women*, s 23, 26-27, 75, 77.

⁴² Human Rights Watch, *We have the Promise of the World*, s 2, 10.

4 Analys

I analysen appliceras aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter. Detta för att kritisera den liberala fredsteorin utifrån ett genusperspektiv. I analysen görs kopplingar till fallstudien Afghanistan för att illustrera det teoretiska resonemanget och sänka abstraktionsnivån.

4.1 Aspekterna demokrati och jämställdhet

Kvinnors jämlikhet är en hörnsten i den demokratiska staten och för att bygga ett trovärdigt socialt system, statliga institutioner och rättvisa måste man integrera kvinnor i alla delar av samhället.⁴³ Att få in kvinnor i konstitutionen och regeringen i Afghanistan är en fråga om genomförande och tillämpning anser Benard. De abstrakta rättigheterna som är skrivna i konstitutionen står i stark kontrast till den verkliga, faktiska och praktiska faktumet i de afghanska kvinnornas liv och dagliga behandling. Dessutom står det i stark kontrast till avsaknaden av några seriösa planer för förverkligandet av konstitutionens höga standarder. Även om data tyder på att nationsbyggande insatserna har lett till demokrati, behöver demokrati inte nödvändigtvis ta hänsyn till kvinnors politiska, ekonomiska eller sociala status. Kort sagt, föreställningar om demokrati och demokratisering är könspartiska. Demokratisering som leder till en ökning av kvinnors rättigheter skulle behöva inkludera spridningen av demokratiska normer i både offentliga och privata sektorn i syfte att skadliga effekter av socialt våld minimeras efter den militära interventionen. Politikerna har dock ännu inte förstå den enorma skillnaden mellan processuella demokratin och de demokratiska normer som blir en del av sociala normer i de offentliga och privata sfärerna. Denna brist på kunskap eller likgiltighet är inte unikt för politiker då detta även delas av många arbetare inom humanitära organisationer.⁴⁴

Denna brist på kunskap visar sig även i vetenskaplig litteratur om nationsbyggande där denna generellt misslyckas att använda ett genusperspektiv. Forskare gör ofta ett kritiskt misstag att anta att demokratiseringen ökar mänskliga rättigheter för både män och kvinnor. Misstaget görs utifrån ett perspektiv som gäller för kvinnors säkerhet då detta är en viktig men ofta förbisedd dimension av demokrati och mänskliga rättigheter. Även om rättslig jämlikhet för kvinnor finns, har lite förändrats för kvinnor i praktiken och ledande aktörer ser ej kvinnors

⁴³ Benard, *Nation-building and Women*, s 2, 59-60, 70-71

⁴⁴ Caprioli, *Nation Building and Women*, s 45-49; Ingelhart, *Gender Equality and Democracy*, s 322, 329.

specifika erfarenheter och behov. En del av problematiken är frånvaron av kvinnor i fredsprocessen.⁴⁵

Benard betonar hur viktigt det är att program som driver framarbetandet av en demokratisk stat gör detta på lokal nivå i samhället och att det är de som lokala aktörer som driver på. Detta möjliggör skapandet av jämställdhet utan att kompromissa med kulturella och religiösa normer. Den mest avgörande aspekten är igen att denna process då sker i samhället och att det är de som driven den utvecklande processen. Vikten av att tonvikten ska ligga på att skapa och bibehålla lokal support grundar sig i det afghanska folkets historia och kultur, då historiskt och återkommande har den svaga punkten att modernisera Afghanistan legat på att reformerna kommit uppifrån och utifrån.⁴⁶ Vikten av att kombinera genus med nationsbyggande perspektiv blir här tydligt.

Det finns motsättningar i moderniserande krafter för kvinnors rättigheter och sociala status och ställning. Steans förklarar genom att utgå från vad hon kallar nationalismens janusansikte. Då nationalism och modernisering öppnar upp för smidighet i sociala relationer, skapar nationalistisk kamp ofta förhållanden som tillåter kvinnor att utmana traditionella genusroller och skapa utrymme för kvinnor så att dessa kan skapa nya identiteter och föreställa sig nya möjligheter för sig själva. Dock blir på så vis kvinnors deltagande ofta en direkt utmaning mot mäns privilegierade position i samhället och den sociala ordningen vilket kan få till följd att kvinnor i form av väktare för den egna kulturen, dess normer och heder blir utsatt för särskilda begränsningar på kvinnors aktiviteter och på så vis hålls kvinnor inom gränser som bestämts av manliga eliter. Kvinnor som har kämpat för kvinnors rättigheter blir stigmatiserade och anklagade för att förråda nationen och deras önskan att uppnå förändringar kan lätt omtolkas till att de har svikit och förrått sin kultur och nationella identitet. Kvinnors frigörelse blir en produkt av västlig imperialism och människorättsdiskursen ses som ett sätt att manifesteras och implementera västliga tankar och normer. Användningen av kulturella traditioner, kan även tjäna en viktig legitimerande funktion både för de afghanska myndigheterna för att motivera deras sexuella apartheid och för FN i motiveringen av dess existens, roll och agerande i Afghanistan. Interventionen i Afghanistan, under ledning av retorikern om kvinnornas frigörelse från de förtryckande talibanerna, döljer kvinnors fortsatta underordning men nu under ett liberalt demokratiskt styre. Kritiska feministiska teoretiker visar att den nuvarande ordningen av nyliberal omstrukturering skapar en uppsättning naturaliserade sociala relationer som bygger på exploatering och förtryck av kvinnor.⁴⁷ Syftet med att öka kvinnors rättigheter är att det ska skapa sociala förändringar som förstärker jämlikhet, snarare än ojämlikhet för kvinnor. För att ge kvinnor mer

⁴⁵ Caprioli, *Nation Building and Women*, s 46, 50.

⁴⁶ Benard, *Nation-building and Women*, s 107, 109, 136; Goel, *Religious Fundamentalisms and Their Gendered Impacts in Asia*, s 120, 128; Beer, *Democracy and Gender Equality*, s 212, 226.

⁴⁷ Steans, *Gender and International Relations*, s 66-67, 73; Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 114; Coleman, *The Payoff From Women's Rights*, s 91; Ullah, *Gender and Liberal Democracy*, s 67-68; Verdirame, *Testing the Effectiveness of International Norms*, s 761.

makt finns det ett större behov av att ägna mer uppmärksamhet åt lokala och specifika sammanhang.

4.2 Intern kritik mot den liberala fredsteorin

Litteraturen som jag har valt visar på en önskan att utveckla teoriskolorna kring fredsbyggande, den liberala fredsteorin och statsbyggande. Denna självkritik kan om den används och får gehör skapa en utveckling av teorierna. Detta för att kunna möta en föränderlig värld som skapar nya behov av nutida fredsbyggande metoder och förhållningssätt för att kunna behålla den fred man uppnått. Författarna ser ett ökat behov av ett bredare förhållningssätt, en bredare debatt i internationella relationer och behovet av en mångsidig strategi där vikten läggs på ett bredare spektrum av sociala, ekonomiska och institutionella behov. Frågan ”*kan kritiska förhållningssätt till teoriskolan fördjupa vår förståelse av dess problem?*” ställs av Paris Roland. Dock menar de båda böckerna och medförfattarna att böckerna går bortom det smala fokus som finns för demokrati och marknadsekonomier genom att söka i ett vidare fält av fredsbyggande aktiviteter, inkluderande (åter)uppbyggnaden av statliga institutioner. Böckerna vill även använda sig av kritiska metoder och analyser för att studera fredsbyggande, där man utforskar implikationerna med fredsbyggande aktiviteter för en bredare debatt om makt, legitimitet och internationell ordning.⁴⁸ Dock anser jag inte att den breda agendan som de båda böckerna vill förmedla, är så bred. Varken genus, etnicitet, klass, ras eller människorättsliga aspekter tas upp, i stället håller sig litteraturen på den väg som den vandrat tidigare och blir inte inspirerad av andra teoribildningar som kan ge nya perspektiv på de dilemman och problem som möter teoretikerna och de fredsbyggande aktörerna.

Av författarna är det Richmond som utvecklar nya perspektiv. Han menar att det blir mer och mer tydligt att den liberala fredsbyggandeteorin behöver utvecklas, att det behövs en reform så att den kan samarbeta med andra alternativ. För att skapa en ny agenda för fred krävs nya perspektiv och strategier för att utvecklas och förändra sig.⁴⁹

Richmond har en tydlig fokusering genom sin text där han på olika sätt och i olika sammanhang belyser betydelsen av att interagera med den lokala kulturen och dess kärna av identitet i de politiska institutionerna som teorierna försöker skapa.⁵⁰ Det blir tydligt att i den liberala synen finns det tendenser att undvika lokal kultur och lokala aktörer. Denna olust kan dock ha sin förklaring i den rädsla som finns att skapa en ny form av imperialism och hegemonisk kultur. Paradoxen att kombinera återuppbyggnad med tvång är dessutom tydlig då detta kan tolkas forma just imperialism som kan ge upphov till religiösa och fundamentalistiska

⁴⁸ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 3, 5, 7, 26, 38, 44, 54.

⁴⁹ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 54, 72

⁵⁰ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s, 15,

grupper som ser den intervenerande aktören som dess motståndare. Han menar även att det krävs en diskussion om och hur den inhemska fredsprocessen ska genomföras lokalt, grundat på lokal kultur och traditionella sedvänjor,⁵¹ vilket kan underbygga en mindre imperialistisk anda. Detta kan sättas mot föreställningen om en romantiserad bild av den inhemska kontexten som fredlig där det istället finns kulturella, strukturella och grundläggande hinder för att implementera internationella normer så som kvinnors rättigheter.

Genom Richmonds inblickar visar han hur vår förståelse av fred grundar sig på stater och styrande institutioner. Individer och grupper och deras perspektiv ser man över vilket skapar tomma stater och en virtuell fred där den liberala freden leder till institutioner och ramar men påverkan inte individen direkt. Dessutom kan de institutioner som den bygger få ett eget liv och blir styrda av eliter eller utomstående aktörer. Oviljan att samarbeta med lokala aktörer och att följa det statsbyggande perspektivet att använda sig av top-down förtydligar detta ytterligare. För att skapa en bredare fred, mer än demokrati och handel, behöver man se till skapa samtycke från gräsrotsnivå och civilsamhället för att nå rötterna av konflikten. På så vis ignoreras inte dess välfärd och kultur och man nedklassar inte den lokala kontexten och den kommunikation som fredsoperationen är beroende av. Suhrke bygger vidare på detta då hon menar att ett av dagens dilemman är att man inte låter återuppbyggnaden ta lång tid och på så vis låter man inte inhemska afghaner vara delaktiga i processen.⁵² Denna inblick stärker Richmonds argument om en tom stat och en virtuell fred.

4.3 Analys av den interna kritiken utifrån ett genusperspektiv

Richmonds kritik är tydligt bottnad i behovet av att inkludera civilsamhället, lokala aktörer, individer och grupper för att uppnå den liberala fredsbyggande teorins mål. Att ignorera civilsamhället och lokala aktörer som befinner sig här visar med ett genusperspektiv att kvinnor ignoreras, då det är de som rör sig i den privata sfären och civilsamhället.

I Afghanistan har ett tydligt top-down perspektiv använts. Tydligast är hur systemet möjliggör för eliter att utnyttja det för sina egna behov. Genom kvinnors erfarenheter kan man tydligt se hur olika individer i både regeringen och olika militära grupper skapar utrymme och makt för att kunna öka sin ställning. Dessa personer påverkar kvinnors rättigheter då de utför kidnappningar, mord, systematiska våldtäkter, förnekandet av deras juridiska status både utifrån landets nya konvention som ser män och kvinnor som jämlikar och införandet av

⁵¹ Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, 68,

⁵² Newman, *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, s 56, 60, 63, 64, 67; Paris, *The Dilemmas of Statebuilding*, s 246-47.

modernare versioner av de talibanska lagarna. Polisväsendet och domstolar är tydliga exempel på statliga institutioner som ska stärka kvinnors säkerhet, rättigheter och jämställdhet men som på grund av korruption genom de möjligheter som den liberala fredsteorins top-down perspektiv har skapat, kan använda sig av genusnormer som exkludering, genusidentiteter, patriarkala värderingar och diskriminering gentemot kvinnor i den privata sfären. Dessa maktmedel används för att exempelvis inte tillgodose kvinnor rätten till utbildning. Då flickor blir kidnappade på väg till skolan, trakasserade av poliser och milis i skolan eller deras skola förstörs har landets regering misslyckats både att tillgodo se kvinnor rätten till utbildning och säkerhet och att skapa en fungerande jämställd demokratisk stat. De delar av samhället som ska skydda kvinnorna är de som förföljer dem. Internationella aktörer och organ är minst lika delaktiga i detta. Som Richmond förutspådde har tomma institutioner byggts, demokratiska skal som ska arbeta för att skapa fred, säkerhet och en högre ställning för mänskliga rättigheter men som i stället skapar det motsatta.

Tanken att den lokala nivån är en avgörande grundpelare för genusvetare. Benard beskriver tydligt att kvinnor ska vara med från början i nationsbyggande då kvinnors ökade rättigheter och ställning är positivt för samhället.⁵³ Ju tidigare desto bättre med andra ord. Detta går emot den amerikanska retoriken att kvinnors problem tar vi senare. Om det är fred i ett land, så beror detta på kvinnors ställning, status och rättigheter. Ett land där kvinnor i det offentliga attackeras, hotas och diskrimineras är inte ett land med en hög jämställdhet eller ett land som kan klassas som säkert, stabilt och fredligt.

Där kvinnor hävdar sig i en politisk roll som kvinna kan de bli väl mottagna, även hedrade, men när de stiger utanför hemmets gräns och sin inhemska roll, utsätts de för hårdhänt behandling av det manliga orienterade samhället. Detta blir tydligt i det afghanska fallet av de internationella aktörernas strävan att sätta in kvinnliga poliser. Dessa kvinnor har dock vittnat om hur de blir trakasserade när de rör sig i på områden där män länge har varit dominerande. De uppmuntrades att utbilda sig men när de skulle röra sig in på manlig mark blev det i stället en fråga om deras personliga säkerhet och hur de utsätts för olika former av våld. Strävan efter intressen innebär att tillgång till institutioner som redan i någon mening förkroppsligar manlig dominans och patriarkatet hålls det hårt i. Institutionaliserad makt är för det mesta kontrollerad av män och när kvinnor kommer in i det offentliga gör de oftast det i ett bestämt manligt ramverk som är svårt och tar tid att utmana.⁵⁴

Caprioli trycker på vikten av att rikta fredsbyggande mot kvinnors jämställdhet både inom den privata och den offentliga sfären för att kunna skapa en stat med både processuella demokrati och demokratiska normer. Vikten av att se den privata sfären och civilsamhället tydliggörs av ett uttalande från en medlem av RAWA (Revolutionary Association of the Women of Afghanistan): *“The freedom of a nation is to be achieved by itself – similarly the real emancipation of*

⁵³ Benard, *Nation-building and Women*, s 1-2, 107, 109, 136.

⁵⁴ Steans, *Gender and International Relations*, s 75; Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 64.

women can be realized only by themselves. If that freedom is bestowed by others, it may be seized and violated at any time". Organisationens grundtanke är att för att kunna öka kvinnors status och rättigheter i landet är familjen den avgörande enhet där de största omvälvningarna kan ske och är möjliga. Detta genom att utmana patriarkala tankemönster och genusidentiteter på "hemmaplan". Kvinnor gör även annorlunda politiska val än sina manliga motsvarigheter med djupgående konsekvenser för den lokala fördelningen av offentliga resurser och därmed för utvecklingen.⁵⁵ Detta visar på behovet av att inkludera kvinnor och ett genusperspektiv i det nationsbyggande begreppet då man vill öka kvinnors rättigheter och status i det offentliga rummet. Nationsbyggande kan här ses gränsa till stadsbyggandets domäner.

De skapade könsidentiteterna stärker dominerande maktstrukturer och undergräver den jämförande feminina identitet. I huvudsak både konstruerar och formas könsidentiteter av den nuvarande diskurs och praktik av nyliberalt nationsbyggande, genom underordning av kvinnlig identitet samtidigt som man stärker den institutionellt dominerande maskulina identiteten, hegemonisk maskulinitet. Fokus på militär säkerhet, ekonomiska förbindelser och retoriken av nationell identitet är gemensam inom liberal förståelse av säkerhet och det internationella systemet prioriterar idealet maskulinitet, även om inte alla män upplever denna fördel lika. En genusrelaterad analys av konsekvenserna av den demokratiska fredsteorin och det välvilliga liberala imperiet behövs för att avslöja den patriarkala konstruktionen av könsidentiteter. Traditionella samhällen och kulturella normer får ofta skulden för förtrycket av kvinnor men de problem som följer den liberala fredsteorin döljs av kvinnans frigörelse från traditionella fundamentalistiska samhällen.⁵⁶

Genom en analys av aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter kan man utifrån den liberala fredsteorin se ett behov av att föra begreppen statsbyggande och nationsbyggande närmare varandra. Steans uttrycker dock att den feministiska grenen fortfarande är marginaliserad för att det inte finns något samarbete mellan feministiska och internationella relations forskare.⁵⁷ Detta är tydligt då man studerar kvinnors situation och ställning i Afghanistan. Betydelsen av genus uppenbarar sig inte framför ens ögon om inte genus aktivt används som ett analytiskt verktyg, i både den teoretiska utvecklingen och praktiska moment av fredsbyggandet.

⁵⁵ Caprioli, *Nation Building and Women*, s 61; Fluri, *Feminist-nation building in Afghanistan*, s 35, 47; Ullah, *Gender and Liberal Democracy*, s 72-73; Coleman, *The Payoff From Women's Rights*, s 85; Faqir, *Engendering Democracy and Islam in the Arab World*, s 165-66.

⁵⁶ Ullah, *Gender and Liberal Democracy*, s 72-73.

⁵⁷ Steans, *Gender and International Relations*, 2ed, s 135.

5 Slutsats och Diskussion

Trots en uttalad insats av den afghanska regeringen, donatorerna och den amerikanska politiska retoriken att integrera kvinnors rättigheter och att integrera jämställdhetsfrågor i alla viktiga politiska dokument har många åtaganden inte uppfyllts i praktiken. Den osäkra situationen i Afghanistans idag visar på ett misslyckande att ta itu med den sociala dynamiken som utesluter kvinnor från makten och sysselsättning i en kultur där beskydd och kontakter är så viktiga. Många av de mer praktiska strategierna fortsätter att fokusera på strukturella förändringar för regeringen, dess institutioner och personal, och skärper kvinnors politiska deltagande, men gör mindre för att ta itu med diskriminering mot kvinnor i vardagen i det privata och offentliga livet. Det har varit en tydlig och entydig begränsad uppföljning och utvärdering utifrån ett genusperspektiv. Alltför ofta behandlas genus som en tilläggsfaktor. Vad man inte ser eller vill erkänna är att det finns ett brådskande behov av att uppmärksamma utvecklingen av afghanska kvinnors rättigheter.

Då min frågeställning lyder: hur påverkar liberalt fredsbyggande kvinnors rättigheter i Afghanistan? har jag utifrån mitt syfte, att undersöka och visa behovet av en förhöjd betydelse av genus i teoribildningen kring internationella relationer, visat hur ett kritiskt genusperspektiv kan utveckla och integrera olika teorier genom att belysa aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter.

Den liberala fredsbyggande teorin påverkar kvinnors rättigheter i Afghanistan negativt då den inte ser eller kan se betydelsen av att inkludera kvinnor, kvinnors rättigheter, demokratiska normer, jämställdhet och genus betydelse. Liberalt fredsbyggande ser dock ett behov av att utveckla teoribildningen men den väljer att inte inkludera genus eller kvinnor. Detta skapar ett tomrum för hälften av landets befolkning då deras behov, situation och specifika erfarenheter inte inkluderas i teorins uppfattning om vad en demokrati, en ekonomiskt fungerande marknad och stabila, autonoma och legitima institutioner är, för att skapa fred och säkerhet. Fred och säkerhet för alla delar av befolkningen och samhället. Aspekterna demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter visar på hur betydande ett genusperspektiv är för att förstå de element som den liberala fredsbyggande teorin innehåller.

Då den liberala fredsteorin uttrycker att den är i behov av att inkludera nya perspektiv och se de nya dilemman som växer fram väljer den trots detta att inte inkludera ett genusperspektiv. Detta visar tydligt att den liberala fredsteorin inte är villig att utveckla teoribildningen för långt utanför dess traditionella ramar. Ett genusperspektivs betydelse för att kritiskt granska hur makt, intressen och kunskap samarbetar för att konstruera verkligheten och det övergripande samhället kan ge viktig förståelse för att utveckla den liberala fredsbyggande teorin.

Genom analysen framträder vikten av att inkludera ett genusperspektiv och kvinnors rättigheter i de teoretiska begreppen. Då kvinnor traditionellt och historiskt har varit placerade i den privata sfären utanför det offentliga rummet, tillhör de civilsamhället och utgör stora delar av lokala och regionala aktörer. Dessa aktörer, kvinnorna, representerar nationen, dess kulturella, religiösa och dess politiska identiteter och visar hur dessa konstrueras och omkonstrueras. Genom kvinnors erfarenhet och placering i den privata sfären kan nya möjligheter och perspektiv växa fram utifrån denna sfären för att se andra lösningar på de dilemman som de liberala fredsteoretikerna beskriver som rör det offentliga rummet.

Genusidentiteter är starkt förankrade i begreppet nation och nationsbyggande. Behovet av att utveckla den liberala fredsteorin och att använda ett genusperspektiv, bland många andra perspektiv, visar att statsbyggande borde inbegripa flera nationsbyggande fenomen. Statsbyggande kan inte förstå, förutse och hantera de imperialistiska gensvar som kommer från befolkningen. Detta är naturligt då dessa bottnar i tankar och aspekter som grundar sig i nationstänkande. Vilket medför att detta i sin tur berör kvinnor, kvinnors rättigheter, status och sociala situation. Att ignorera de nationsbyggande aspekterna i statsbyggande utifrån den liberala fredsbyggande teorin, är att ignorera genus betydelse.

Utifrån denna argumentation finns det en alternativ möjlig lösning för de dilemman och svårigheter som det liberala fredsbyggandet känner av; att bygga en stat borde inbegripa nationsbyggande fenomen. Att de båda begreppen är skilda åt bottnar i rädslan för att skapa fundamentalistiska rörelser som grundar sitt motstånd på västliga imperialistiska argument. Frågan är om ett genusperspektiv kan överbrygga de hinder som ett statsbyggande projekt har genom att kanalisera och inkludera ett "nationstänkande" i statsbyggande. Om och då svaret kan tänkas vara jakande krävs att den liberala fredsbyggandeteorin och statsbyggande ser hur begrepp som kultur, tradition, religion, nationalism och fundamentalism är genusstyrda, för att inte öka befolkningens känsla av imperialism och västlig överlägsenhet.

Ett av de först avgörande stegen är att se betydelsen av lokala aktörer där kvinnorna och deras kamp för rättigheter kan skapa stora förändringar i det övergripande samhället och för staten. Detta belyses exempelvis av de kritiska tankar som ställs mot den liberala fredsteorin och statsbyggande då de använder sig av top-down i stället för att agera med gräsrotsaktörer genom bottom-up projekt. Ytterligare kritik och en förklaring till detta är att de statsbyggande aktörerna ogärna blandar in lokala aktörer. Behovet av att förankra fred, demokratiska normer, jämställdhet och ett ökat arbete för mänskliga rättigheter på lokal nivå är avgörande för att dessa element ska kunna slå rot och växa. I min empiri fanns tydliga tecken på att stärkandet av kvinnliga aktivister och människorättsförsvare var avgörande för om Afghanistan ska kunna upprätthålla de framsteg som landet gjort och för framtidsutsikterna att ta nya steg. Dessa kvinnor ses i rapporterna som afghanska kvinnor och flickors främsta uppmuntrande utsikt. Den afghanska regeringen och dess främsta anhängare, USA, Storbritannien, EU och Nato behöver förstå att, att främja kvinnors rättigheter är att främja det lokala, nationen, staten och den globala världen på

samma gång. För att världens regeringar ska kunna uppnå meningsfulla framsteg mot att uppfylla något av de millenniemål som sats upp, måste de sätta kvinnors mänskliga rättigheter i centrum för sina insatser. Både då de är verksamma som aktörer i en militär intervention och i position som politiker och regeringsrepresentanter i sitt eget hemland.

6 Referenser

- Amnesty International; *Beijing +15: Realizing Women's Rights*, Feb 2010
- Amnesty International; *Women's human rights: A Fact Sheet*, 20 Juli, 2005.
- Beer, Caroline; Democracy and Gender Equality, *Studies in Comparative International Development (SCID)*, Vol 44, No 3, sid 212-227
- Benard, Cheryl et al; *Women and Nation-building*, Santa Monica, CA: RAND, 2008.
- Caprioli, Mary; Douglass Lynn, Kimberly; Nation Building and Women: The Effect of Intervention on Women's Agency, *Foreign Policy Analysis*, 2008, Vol 4, No 1, sid 45-65
- Coleman, Isobel; The Payoff From Women's Rights, *Foreign Affairs*, Maj/Juni 2004, Vol 83, No 3, sid 80-95
- de la Rey, Cheryl; McKay, Susan; Peacebuilding as a Gendered Process, *Journal of Social Issues*, 2006, Vol 62, No 1, 141-153
- Derichs, Claudia; Fleschenberg, Andrea (ed.), Goel, Urmila, *Religious Fundamentalisms and Their Gendered Impacts in Asia*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin 2010
- Faqir, Fadia; Engendering Democracy and Islam in the Arab World; *Third World Quarterly*, 1997, Vol 18, No 1, pp 165-174.
- Fluri, Jennifer L.; Feminist-nation building in Afghanistan: an examination of the Revolutionary Association of the Women of Afghanistan (RAWA), *Feminist Review*, 2008, No 89, sid 34–54.
- Human Rights Watch; “*We Have the Promise of the World*” – *Women's Rights in Afghanistan*, December, 2009.
- Human Rights Watch; “*Killing you is a very easy thing for us*”: *Human Rights Abuses in Southeast Afghanistan*, Juli, 2003
- Ingelhart, Ronald; Norris, Pippa; Welzel, Christian; Gender Equality and Democracy; *Comparative Sociology*, 2002, Vol 1, issue 3-4, s 321-345
- Newman, Edward (ed); Paris, Roland; Richmond, Oliver P; *New perspectives on liberal peacebuilding*, Tokyo ; New York : United Nations Univ. Press, 2009
- Paris, Roland; Sisk, Timothy D., *The dilemmas of statebuilding : confronting the contradictions of postwar peace operations*, London, Routledge, 2009.
- Stears, Jill; *Gender and International Relations: an introduction*, Cambridge: Polity Press, 1998.
- Stears, Jill; *Gender and International Relations*, 2 ed, Cambridge: Polity Press, 2006.
- Ullah, Samina; Gender and Liberal Democracy: The Deconstruction of Liberal Imperialism in Afghanistan, *Undercurrent*; 2006, Vol. 3 No 2, sid 67-74

Verdirame, Guglielmo; Testing the Effectiveness of International Norms: UN Humanitarian Assistance and Sexual Apartheid in Afghanistan, *Human Rights Quarterly*, 2001, Vol 23, No 3, sid 733-768
Yuval-Davis, Nira; *Gender & Nation*, London: Sage, 1997

www.humanrights.gov.se